

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพราะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการแข่งขันกันมากขึ้น คนส่วนใหญ่ ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ทำให้เกิดปัญหาในสังคมเพราะคนรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม น้อยลง เพราะประชาชนในชาติต้องดิ้นรน แข่งขัน ฉกฉวยโอกาสเพื่อความอยู่รอด และสร้างความ ร่ำรวยให้กับตนเอง ค่านิยมในด้านวัตถุเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหามากมาย คือ ปัญหา อาชญากรรม ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาบุกรุกและทำลายป่า ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม ดังที่เป็นข่าวทางสื่อมวลชนเป็นประจำ เช่น คดีคอร์รัปชันเงินโยบาย ข้อหารัฐราษฎร์บังหลวง ชื่อสิทธิ ชายเสี่ยงในการเลือกตั้ง (ธานินทร์ ทรัพย์วิเชียร, 2550, น. 8) นักเรียนยกพวกตีกัน พ่อแม่ทิ้งลูกวัย ทารก ตำรวจค้ายาบ้า พ่อข่มขืนลูก ครูข่มขืนนักเรียน ทำให้เกิดปัญหาในสังคม เมื่อสภาพสังคมไม่ สงบสุข เพราะคนในสังคมประพฤติตนไม่เหมาะสม ซึ่งคนในสังคมมักจะกล่าวขานกันว่า สังคม เสื่อมลงเพราะ คนขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

จากปัญหาสังคมดังกล่าว วัยรุ่นเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่สร้างปัญหาให้สังคม ซึ่งจาก โครงการวิจัย “แนวทางการพัฒนาเยาวชนไทยด้านศีลธรรม : เด็กดีวี-สตาร์” (วนิดา สุริยากุลพานิช, ทิพวัลย์ สีจันทร์ และ พระมหาอำนาจ ปฏิภาณ, 2549, น. 1) ศึกษาสภาพปัญหาด้านลักษณะนิสัยของนักเรียนวัยรุ่นหญิงชายโดยทั่วไป ในการสำรวจเบื้องต้นทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาด กลางและขนาดเล็ก พบประเด็นปัญหาหลากหลาย เป็นภาพรวม ดังนี้

- 1) การขาดวินัยและความรับผิดชอบต่อ เป็นลักษณะนิสัยที่เกิดขึ้นทั้งในโรงเรียนและที่ บ้าน พฤติกรรมที่พบในโรงเรียนได้แก่ การมาโรงเรียนสาย ไม่ทันเวลา การไม่ส่ง การบ้าน หรืองานตามที่กำหนด การไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ครูมอบหมาย การแต่งกายผิด ระเบียบ พุดจาไม่สุภาพ ชอบทำเสียงดัง เล่นอึกที่กตกรึกโครม เป็นต้น ส่วนพฤติกรรม ที่เกิดที่บ้าน ได้แก่ ตื่นนอนสาย ไม่ช่วยงานที่บ้าน ไม่รับผิดชอบต่องานที่บ้าน เป็นต้น 2) นักเรียนไม่สนใจเรียน ไม่ใฝ่เรียนรู เป็นลักษณะนิสัยที่เป็นปัญหาที่พบทั้งที่โรงเรียน และที่บ้าน เช่นเดียวกัน พฤติกรรมที่เกิดในโรงเรียนได้แก่ การไม่ยอมเข้าเรียนบาง วิชา การไม่สนใจเรียน นั่งคุยกับเพื่อนในห้องเรียน ไม่ส่งงานที่ครูมอบหมาย ไม่ทำ

การบ้าน ไม่ชอบอ่านหนังสือในห้องสมุด ไม่รู้จักค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่โรงเรียนจัดไว้ให้ เช่น การสืบค้นความรู้จากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมที่พบที่บ้าน ผู้ปกครองตอบว่า ไม่เคยเห็นทำการบ้านที่บ้าน ไม่เคยเห็นอ่านหนังสือที่บ้าน เป็นต้น 3) นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวและไม่เคารพผู้ใหญ่ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นที่โรงเรียนได้แก่ การพูดจาที่ไม่สุภาพ พูดจาสื่อเสียด ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท พูดกับครูไม่มีหางเสียง (ไม่มีครับ / ค่ะ) ส่วนพฤติกรรมเกิดที่บ้านก็มีลักษณะคล้าย ๆ กัน เช่น มักจะเถียงผู้ใหญ่ พูดไม่มีหางเสียง ไม่เคารพเชื่อฟัง จนมีผู้ปกครองบางรายมาฟ้องครูประจำชั้นว่าไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูได้ ให้ครูลงโทษเนื่องจากคือไม่เคารพเชื่อฟัง โดยเฉพาะผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดา เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย 4) นักเรียนบางส่วนขาดนิสัยด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น ขาดความซื่อสัตย์ ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หยิบจับของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ขอรังแกเพื่อนที่อ่อนแอกว่า ชอบพูดปด 5) นักเรียนบางส่วนมีปัญหาด้านการเรียน เช่น ไม่สนใจเรียน เรียนอ่อน เรียนไม่ทันเพื่อน เรียนไม่รู้เรื่อง ขาดสมาธิ ความตั้งใจในการเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ไม่ส่งงานที่ได้รับมอบหมาย 6) ความเคารพครูอยู่ในเกณฑ์ต่ำ นักเรียนจะทำความเคารพครูเฉพาะต่อหน้าและที่โรงเรียนเท่านั้น ไม่เคารพคำสั่งของครู โดยไม่นำคำสั่งของครูไปปฏิบัติ เมื่ออยู่ลับหลังและเมื่อกลับไปถึงบ้าน 7) ขาดความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและส่วนรวม นักเรียนไม่ค่อยรักษา ความสะอาดร่างกาย เช่น เล็บ ผม ผิวหนัง ฟัน ไม่ทำความสะอาด รวมถึงเสื้อผ้าสกปรก เพราะขาดการดูแล สมุดงานไม่เป็นที่เรียบร้อย ขาดการเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง อุปกรณ์ เครื่องมือที่เป็นของส่วนรวมจะขาดการดูแลรักษา ไม่เก็บอย่างเป็นระเบียบ ปล่อยทิ้งทำให้อายุการใช้งานสั้นหรือเกิดการสูญหาย 8) มีความเกียจคร้านทางการเรียนและการทำงาน รักความสบาย นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนรู้ ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน มาเรียนเพียงเพื่อให้หมดเวลาไปวัน ๆ มีนิสัยเกียจคร้านไม่ชอบทำงานหนัก ใช้ชีวิตสบายไปวันหนึ่ง ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, น. 1) ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย โดยมุ่งส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ให้เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรมด้านความรับผิดชอบ มีการแทรกการอบรม จริยธรรมด้านต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ขยันประหยัด อุดม ซื่อสัตย์ อดทน มีวินัย พึ่งตนเอง เสียสละ ตรงต่อเวลา ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 5) ได้กำหนด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ ดังนั้นโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียน ไว้ดังนี้ 1) มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่นที่ตนนับถือ 3) มีจิตสำนึกรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย มุ่งทำประโยชน์และสิ่งที่ดีงามให้สถาบันสังคม ประเทศชาติและดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง 4) ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน รักการค้นคว้า มีความคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นในการทำงาน (โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี, 2551)

แต่สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน นักเรียนวัยรุ่นหญิงชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายส่วนใหญ่ยังมีคุณลักษณะที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่ตั้งใจเรียน หนีเรียน ติดสิ่งเสพติด ติดเกม แต่งกายไม่เหมาะสม ใช้ยาเสพติด สนใจในเรื่องตนเองมากกว่าส่วนรวม ขาดระเบียบวินัยในตนเอง ใช้โทรศัพท์นานเกินควร

นอกจากปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นหญิงชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายแล้ว ยังพบปัญหาในวัยรุ่นหญิงเป็นจำนวนมาก เช่น ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ มีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ปัญหาแม่และเด็กในอนาคต เพราะวัยรุ่นหญิงดังกล่าวเป็นวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย อายุประมาณ 13-19 ปี หรือเรียกว่า วัยทีนเอจ หรือ วัยวิกฤติ (วินัดดา ปิยะศิลป์, 2546, น. 4)

นักเรียนวัยรุ่นหญิงในสถาบันการศึกษาเป็นเยาวชนกลุ่มหนึ่งที่สังคมมุ่งสร้าง เพื่อพัฒนาประเทศชาติไปสู่สังคมโลกในอนาคต โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นหญิงซึ่งต้องเป็นผู้ให้กำเนิดมนุษย์ เป็นผู้สร้างมวลมนุษยชาติ เป็นแม่ และต้องเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเยาวชน รุ่นต่อ ๆ มา แต่สังคมไทยในปัจจุบันได้เสื่อมถอยทางศีลธรรมและจริยธรรม ทำให้เกิดปัญหาในวัยรุ่นหญิง คือ การติดยาเสพติด ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ แม่ทิ้งลูกวัยทารก วัยรุ่นหญิงติดเอดส์ทำให้เสียชีวิตมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ปัญหาตบตีกันเพราะแย่งชิงผู้ชาย การขายบริการ ทางเพศ ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน หนีเรียน ขาดเรียนบ่อย ขาดความรับผิดชอบ ด้านระเบียบวินัย

กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดย ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ ผู้อำนวยการสถาบันรามาจิตติ หัวหน้าโครงการ ไชลด์ วอทช์ (Child Watch) ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมเด็กและเยาวชน ปี 2551 พบว่า เด็กวัยรุ่นหญิงอายุต่ำกว่า 19 ปี มาทำคลอดสูงอย่างต่อเนื่อง ประมาณ 77,092 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2550 ซึ่งมีเพียง 68,385 คน สำนักส่งเสริมและ

พิทักษ์เยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สรุปรายงานสถานการณ์เด็ก และเยาวชนประจำปี 2549-2550 พบว่าวัยรุ่นหญิงตั้งครรภ์เพิ่มสูงมากขึ้นและอัตราการติดเชื้อ เอชดี สูงกว่าวัยรุ่นชาย (“แฉใจไทยคุยวันเดียว ก็ตกใจไปหลับนอน,” 2553)

จากปัญหาที่พบของนักเรียนวัยรุ่นหญิง ทำให้ส่งผลต่อครอบครัว ลูก และสังคม เกิด ปัญหาแม่และเด็กในอนาคต เพราะวัยรุ่นหญิงดังกล่าวเป็นวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย หรือช่วงวัยรุ่น จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 13-18 ปี เป็นช่วงที่มีการติดเพื่อน และเริ่มห่างเหินจากพ่อแม่ เด็กจะรู้สึกพึ่งพิงเพื่อนมากขึ้น มีเพื่อนไว้แก้เหงาและเสริม บุคลิกซึ่งกันและกัน และเป็นที่ปรึกษาให้กับตนเองได้ (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), 2545, น. 79) เด็กนักเรียนวัยรุ่นจะเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ จะทำตามเพื่อนในกลุ่มของตนตามความพอใจของตน และวัยรุ่นในช่วงนี้มักจะมีอีโก้ (egocentrism) จะมีจินตนาการของตนเอง คิดว่าตนเองเก่งไม่มี วันแพ้ใคร ไม่กลัวตาย เพราะคิดว่าคงไม่เกิดกับตนเอง ทำให้เด็กกลุ่มนี้กลัวเสี่ยง เพราะคิดว่า ตนเองไม่ป่วย ไม่ถูกฆ่าตาย หรือเวลาทำผิดคิดว่าไม่ถูกจับ เช่น การสูบบุหรี่ ทั้ง ๆ ที่มีการเตือน แล้วว่าสูบบุหรี่แล้วติดเพราะเป็นสิ่งเสพติด วัยรุ่นถ้าหากได้รับการศึกษาดี ๆ จะสามารถเข้าใจ สังคม เข้าใจเพื่อนมนุษย์มากขึ้น (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), 2545, น. 91)

จากปัญหาดังกล่าว เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูและการขัดเกลาทางสังคมจาก ครอบครัว สังคมและสิ่งแวดล้อม ล้วนมาจากความหย่อนยานทางศีลธรรมจริยธรรม จึงทำให้นักเรียนหญิงขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและขาดความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ด้วยเหตุผล ดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคมของนักเรียน หญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และนอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ใช้มุมมองในการศึกษา ความรับผิดชอบของนักเรียนหญิง ซึ่งสังคมกำหนดคุณลักษณะบางอย่างให้ผู้หญิง และเชื่อว่า เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ให้ผู้หญิงด้อยกว่า เป็นผู้ตาม เป็นผู้ถูกกำหนด ในขณะที่ผู้ชายเหนือกว่า เช่น การเชื่อว่าผู้หญิงมีหน้าที่หลักในการเลี้ยงดูลูก ดูแลครอบครัว นำไปสู่การที่ครอบครัวไม่สนับสนุน ให้ผู้หญิงได้รับการศึกษา (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, น. 61-65) โดยใช้มุมมองด้านสตรีนิยม เพื่อศึกษา เปรียบเทียบความแตกต่างเรื่องความรับผิดชอบของนักเรียน มนตรี

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษานักเรียนหญิงในโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ด้วยเหตุผลที่ว่า โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ

ที่ตั้งอยู่ในแขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชุมชนที่อาศัยอยู่
 ค่อนข้างแออัด นักเรียนส่วนหนึ่งเป็นชุมชนชาวแฟลต พ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาอบรมสั่งสอนลูก
 เท่าที่ควร เพราะต้องประกอบอาชีพหาเลี้ยงปากท้องและเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว นักเรียน
 วิทยุณหงษ์ส่วนหนึ่งถูกอบรมเลี้ยงดูในทางที่ผิดจากกระบวนการทางสังคม ครอบครัวและ
 สิ่งแวดล้อม และนอกจากนี้ นักเรียนหญิงยังคงถูกสังคมตอกย้ำให้มีความรับผิดชอบในสิ่งเดิม ๆ
 เช่น ต้องทำงานในบ้าน ดูแลทุกคนในครอบครัว ดูแลเด็ก คนชรา ผู้ป่วย และต้องมีอาชีพดูแลผู้อื่น
 เช่น ครู พยาบาล และตัวผู้ศึกษาเองได้รับราชการครูในโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีมาเป็นเวลานานถึง
 34 ปี ได้พบปัญหาของนักเรียนวิทยุณหงษ์ชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเป็น
 จำนวนมาก และจำนวนหนึ่งที่ต้องออกจากโรงเรียนกลางคันเพราะประพฤติตนไม่เหมาะสม แต่ง
 กายไม่เรียบร้อย เกเร ไม่ตั้งใจเรียน หนีเรียน ติดสิ่งเสพติด ปัญหาด้านชู้สาว การคบเพื่อนไม่ดี ส่วน
 วิทยุณหงษ์ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ผิดกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน เช่น การแต่งกายผิดระเบียบ
 แต่งหน้า ทาปาก ไม่รับผิดชอบในการเรียน เช่น ไม่ทำการบ้าน ไม่เข้าห้องเรียน ไม่สนใจเรียน พุด
 โทรศัพท์นานเกินควร ปัญหาด้านชู้สาว เป็นปัญหาที่พบซ้ำซาก ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการ
 การศึกษาเรื่องดังกล่าว จะทำให้ทราบสาเหตุและแนวทางแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรับผิดชอบของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและ
 มัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างเรื่องความรับผิดชอบในการสะท้อนแนวคิด
 ด้านสตรีนิยมของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียน
 สุรศักดิ์มนตรี มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน

ขอบเขตในการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี แขวงดินแดง เขตดินแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
2. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาเฉพาะนักเรียนหญิงในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี คือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และมัธยมศึกษา ปีที่ 4 - 6 ซึ่งมีอายุระหว่าง 13-18 ปี
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเฉพาะความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษาและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. **สตรีนิยม** หมายถึง แนวคิดในการต่อสู้ของผู้หญิง ที่มีปรัชญา แนวความคิด วิธีวิเคราะห์ และวิธีแก้ไขปัญหาของผู้หญิง เพื่อการต่อสู้ ในความแตกต่างที่สังคมกำหนดให้ผู้ชายมีสถานภาพเหนือผู้หญิง
2. **นักเรียนหญิง** หมายถึง นักเรียนหญิงโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีอายุระหว่าง 13-18 ปี
3. **ความรับผิดชอบต่อตนเอง** หมายถึง การกระทำป้องกันตนเองให้ปลอดภัย กระทำแต่ความดี ใช้จ่ายอย่างประหยัด เลือกล้างของเครื่องใช้ให้เหมาะสมกับตน รู้จักหน้าที่ตนเอง ชยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีระเบียบวินัย ทำความดี รวมไปถึงความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน
4. **ความรับผิดชอบต่อครอบครัว** หมายถึง การรู้จักฐานะและหน้าที่ของตนเอง ที่มีต่อการตั้งใจช่วยเหลืองานต่าง ๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน ช่วยครอบครัวประหยัดค่าใช้จ่ายและสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน สร้างชื่อเสียงให้ครอบครัว ปฏิบัติตนเพื่อความสุขและไม่สร้างปัญหาให้ครอบครัว
5. **ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา** หมายถึง การรู้จักฐานะและหน้าที่ของตนเอง ที่มีต่อในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนตามความสนใจและความสามารถของตน เพื่อรักษาผลประโยชน์ เกียรติยศ และสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน

ร่วมกันรักษาความสะอาดของโรงเรียน ไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียน ผนังห้องเรียน ห้องน้ำแต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับนักเรียนโรงเรียนอื่น อันจะทำให้โรงเรียนเสียชื่อเสียง เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

6. **ความรับผิดชอบต่อสังคม** หมายถึง การรู้จักฐานะและหน้าที่ของตนเองที่มีต่อครอบครัวและปฏิบัติอย่างเหมาะสม เช่นการตั้งใจเล่าเรียน ทำงานที่พ่อแม่มอบหมายให้สำเร็จ ความรับผิดชอบด้านสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์ของสถานศึกษา เกียรติยศชื่อเสียง ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้น และรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งต้องรู้จักบทบาทและหน้าที่ ของตนที่มีต่อส่วนรวม รวมทั้งชักจูงให้คนในสังคมปฏิบัติตามกระทำต่าง ๆ เพื่อความก้าวหน้า ของสังคม ชุมชน และประเทศชาติ

ประโยชน์ของการวิจัย

1. นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคมของนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย
2. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม ในการสะท้อนแนวคิดด้านสตรีนิยม

ชำนาญ หอสมุด